

PENSION — OCH SEDAN?

DEN SVENSKA politiken har ända sedan långt före det andra världskrigets början varit så stillsam, att det politiska intresset i landet varit i fara att försvinna. Riksdagens förhandlingar har hotat att bli ointressanta: man visste i förväg att alla regeringens förslag skulle bli bifallna och alla förslag från annat håll avvisade.

Sedan 1956 års val är situationen en annan. Politiken har blivit så dynamisk man någonsin kan begära, och man vet knappast från den ena dagen till den andra vad som kommer att hända. Att nu förutsäga framtiden, särskilt i en tidskrift där flera veckor ligger mellan författandet och publiceringen, är praktiskt taget omöjligt. Man får nöja sig med en serie frågetecken.

Vad som hittills hänt under 1958 års riksdag är att enighet nåtts i försvarsfrågan men icke i pensionsfrågan. Alldeles oavsett att försvarsuppgörelsens sakliga innehåll är så pass positivt som man med hänsyn till styrkeförhållandena i riksdagen skulle ha kunnat tänka sig, har dess verkan på atmosfären varit mycket gynnsam. De politiska grupperna har efter vårens och höstens sammandrabbningar åter kommit därhän att man kan tala med

varandra, och den odefinierbara företeelse som kallas förtroende har åtminstone till en del återkommit. Å andra sidan ger ju det budgetförslag, som nu är under behandling, anledning till många reflektioner även av politisk natur. Dess motto synes vara »efter oss syndafloden», och mer än en bedömare har tolkat statsverkspropositionen så, att regeringen själv icke räknar med att sitta kvar vid början av 1959 års riksdag.

Just nu domineras politiken av pensionsfrågan. Kommer denna att under längre tid förbli »den stora frågan»? I själva verket är det när detta skrives ännu icke helt otänkbart att man i utskottet når fram till en för de fyra partierna godtagbar kompromiss, i synnerhet som uppenbarligen många bland de äldre socialdemokraterna ser med bekymmer på regeringens benägenhet att söka strid på detta område. Skulle ingen uppgörelse nås, och det är naturligtvis det sannolikaste, finns det skäl att komma ihåg att striden under fyrpartiförhandlingarna *icke* stod i frågan om man skulle skapa en »lagfäst rätt till pension». En sådan skulle regeringen av allt att döma ha kunnat få de borgerliga med på, blott man

icke samtidigt krävt ett tvång till medverkan i pensionssystemet. Även centerpartiet-bondeförbundet, som härvidlag har den mest negativa ståndpunkten, skulle knappast ha undandragit sig medverkan till ett förslag som skapat rätt till pension för dem som så önskade utan att tvinga de andra att gå in i systemet.

Vad som kommer att ske om den nuvarande splittringen fortsätter under utskottsbehandlingen är däremot icke alldeles lätt att säga. I brist på en allmän uppgörelse har de tre oppositionspartierna bestämt sig för att gå var sin väg, ehuru väl samtliga deras förslag i första hand går ut på att avslå regeringens proposition. Hittills tyder de flesta tecknen på att man håller ihop på den linjen, och det blir allt mindre sannolikt att ens några enstaka riksdagsmän ur folkpartiet i sista omgången föredrar regeringens förslag framför det rent avvisande alternativ, som i slutomröstningen kan komma att framställas.

Sannolikt är väl också att regeringen om den lider nederlag i andra kammaren fullföljer tanken på riksdagsupplösning med nyval i maj eller början av juni. Redan detta är något ovisst, men ännu mera ovisst är hur ett sådant val kan komma att gestalta sig och vilken utgången kan bli. Orkar svenska folket med att gå till valurnorna tre gånger under loppet av elva månader? Skall det lyckas socialdemokraterna att ge pensions-

frågan en helt dominerande ställning i valdebatten och undvika att försvara sig för alla missgrepp på andra områden? Och slutligen: är den socialdemokratiska optimismen berättigad ens om pensionsfrågan blir valets dominerande faktor?

Ett i viss mån bekymmersamt faktum är, att de ekonomiska problemen å ena sidan kanske är mera dominerande än någonsin förut men å andra sidan uppenbarligen mindre än för några år sedan förmår fånga det allmänna intresset. Det kan hända att detta gynnar socialdemokraterna; å andra sidan är det också sannolikt att entusiasmen för penningutdelning under socialpolitisk täckmantel är betydligt mindre än förr. Läget är varken sakligt eller politiskt detsamma som när Per Albin Hansson 1936 inhöstade en valseger just på pensionsfrågan.

Den svåraste situationen är otvivelaktigt folkpartiets. Många av dess väljare står uppenbarligen regeringen ganska nära i pensionsfrågan; andra befinner sig mycket långt ut till höger. Centerpartiet lär väl denna gång med större energi än förut söka göra sig gällande också i tätorterna, och det är möjligt att herr Hedlund både där och på landsbygden har en del att hämta genom att ställa sig till höger om högern. Högerståndpunkten är i och för sig den klaraste, men därav följer ingalunda att den också vinner mest gehör. För alla de borgerliga partierna — även cen-

terpartiet! — måste emellertid gälla, att de har föga eller ingen glädje av att ta röster från varandra. Det gäller framförallt att stärka den borgerliga fronten i dess helhet.

Vinner socialdemokraterna framgång vid ett upplösningsval på pensionsfrågan, är deras parlamentariska bekymmer för tillfället ur världen. Men de sakliga bekymren blir därigenom snarast större. Det är visserligen sant att partiets politik under hela inflationsperioden gått ut på att planlägga den fulla sysselsättningens bevarande, men det är icke säkert att denna planläggning hjälper särskilt mycket, när den fulla sysselsättningen äventyras delvis just genom inflationistiska åtgärder. I varje fall finns det ingen anledning att avundas den socialdemokratiska finansministern de uppgifter som då kommer att möta honom.

Går valet i motsatt riktning, så att den borgerliga majoriteten i andra kammaren bevaras eller stärkes, finns det ingen brist på möjliga regeringsalternativ. Icke blott herr Ohlin utan även herr Hedlund synes vara intresserade av statsministerposten, och uppenbart är att högerpartiet under alla förhållanden är beredd att stödja en borgerlig regim, vare sig partiet formellt ingår i regeringen eller icke. Den mest kuriösa lösningen vore otvivelaktigt om herr Hedlund ville försöka regera alldeles själv och därigenom fullfölja den tradition från C. G. Ek-

mans dagar, som innebär att även ett litet och avtagande parti kan söka föra en egen vågmästarpolitik.

Vem som än regerar gäller det emellertid framförallt att lösa de många svåra ekonomiska problemen. Dessa blir särskilt allvarliga därför att det först är nu som de olyckliga konsekvenserna av den socialdemokratiska efterkrigspolitiken på allvar börjar framträda. Den internationella konjunkturutvecklingen är ogynnsam om ändå icke alltför allvarligt oroande. Sverige för sin del befinner sig i den olyckliga situationen att kombinera fortsatt inflation med avtagande sysselsättning. Vilka resurser har vi överhuvudtaget kvar, om det skall gälla att möta en internationell lågkonjunktur? Och hur är det med utlandets förtroende för vår ekonomi? Blir svaren på dessa frågor av negativ natur kan det förändrade läget komma att få mycket vittgående verkningar både på vår socialpolitik och vår kulturpolitik. Det allra allvarligaste är att vi håller på att komma in i en situation där det är svårt att få råd med själva de grundläggande investeringar som är nödvändiga för den ekonomiska utvecklingen på längre sikt. Samtidigt är statsfinanserna icke av sådan art att statliga ingripanden av 30-talets typ med någon lätthet kan genomföras.

Den politiska konsekvensen av detta konstaterande borde vara, att man får sluta upp att betrakta det hela som ett parlamentariskt spel-

parti och övergå till att i stället utnyttja det i svensk politik befintliga förtroendekapitalet till samverkan mellan alla de demokratiska partierna. Det finns åtskilligt att göra som i grunden accepteras av de mera ansvariga kretsarna inom både socialdemokratien, centerpartiet, folkpartiet och högern, men för vilket man ändå icke kan få någon majoritet, därför att ingen vill ta

ansvaret ensam. Skall det verkligen vara nödvändigt att avvakta en katastrof innan man i samlingsregeringens form eller på annat sätt söker ena sig om sådant? Det vore väl förnuftigare att söka göra det i tid, innan någon katastrof inträffar, och det skulle vara ett dåligt betyg åt svensk politik om man icke kunde vara så pass förnuftig.